

УДК 347.6

Скалецька З. С.

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУРОГАТНОЇ МАТЕРІ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У статті розглядається сурогатне материнство в Ізраїлі, США та Великобританії. порушується питання законності сурогатного материнства загалом та угоди на сурогатне материнство зокрема.

Питання законодавчого регулювання материнства у відносинах із сурогатною матір'ю на сьогодні у більшості зарубіжних країн невизначене.

Відповідно до юридичного словника Black's мати визначається як жінка, яка виносила дитину. Термін "материнство" включає передпологовий період. До розвитку в медицині сурогатного материнства питання про те, хто є матір'ю дитини, фактично не оспоровалося. Завжди вважалося, що жінка, яка народила дитину, є її матір'ю. Але сьогодні відповідь на це запитання не є однозначною.

Сурогатна мати — це жінка, яка погодилася відповідно до контракту за плату виносити дитину для бездітного подружжя, тому що дружина безплідна або фізично нездатна виносити плід.

Існує два види сурогатної матері. Перший полягає в тому, що жінка з подружжя безплідна. Тоді донорська яйцеклітина або сурогатної матері штучним методом запліднюється спермою чоловіка з подружжя. Другий вид (gestational surrogacy) — дружина з подружжя здатна до запліднення, але не може виносити плід. В цьому випадку ембріон (отриманий при in vitro заплідненні використовуючи яйцеклітину дружини та сперму чоловіка подружжя) розміщують в організмі сурогатної матері. Цей спосіб використовують також пари гомосексуалів, що хочуть мати свою дитину.

Сурогатне материнство за період свого існування викликало складні етичні та юридичні проблеми, і судові процеси щодо опіки після народження дитини були щодо обох типів. У багатьох країнах законодавче закріплено заборону сурогатного материнства.

Для узаконення відносин між сурогатною матір'ю та подружжям укладається угода. Якщо

кандидат на сурогатну матір одружена, то часто в угоді бере участь її чоловік. В угоді зазначаються обов'язки сторін, медичні процедури, конфіденційність, взаємовідносини протягом і після вагітності, батьківські права, порядок прийняття рішень, якщо виникне спір щодо медичних дій протягом конкретної вагітності.

Єврейське законодавство

Дану проблему — хто є законною матір'ю дитини — сурогатна мати чи генетична — єврейські вчені розглядають із трьох позицій.

Перша: генетична мати є законною матір'ю. Ця думка підтверджується такою нормою: "походження визначено генами".

Друга: законною є сурогатна мати. Альтернативна позиція базується на тому, що пересаджений орган (ембріон) стає невід'ємною частиною організму сурогатної матері. Тобто плід розриває свої правовідносини зі своїми генетичними батьками в момент розташування його в організмі сурогатної матері.

Третя: обидві матері є законними. В законодавстві існує єдиний прецедент, який підтверджує цю думку. В такому випадку дитині заборонено одружуватися з дітьми обох матерів відповідно до закону інцесту.

Із застосуванням сурогатного материнства в Ізраїлі виникли певні проблеми, які потребують законодавчого регулювання:

- єврейська національність передається від матері;
- первісток за законом має певні права;
- дитина, народжена поза шлюбом, має певні обмеження.

Щодо угоди з сурогатною матір'ю, то в Ізраїлі предметом такої угоди розглядають дитину, яка продається. Але за принципами єврейського закону — людина не може передавати

право на щось, що ще не існує або не перебуває у її володінні.

Американське законодавство

На федеральному рівні сурогатне материнство не регулюється. Це питання віддане на розсуд штатів. 18 штатів мають законодавче регулювання статусу сурогатної матері. П'ять фактично криміналізували сурогатне материнство. Як приклад можна навести два штати — Каліфорнія та Вірджинія, які дотримуються протилежних точок зору. Каліфорнія — штат, який найбільше підтримує генетичних батьків. Протилежною є позиція у Вірджинії, де всі юридичні права надаються сурогатній матері.

Позиція Каліфорнії базується на генетиці, а Вірджинії — на вагітності, розвитку плоду. Відповідною є позиція щодо дійсності угод на сурогатне материнство.

Англійське законодавство

Сьогодні у Великобританії, як і у Вірджинії, мати — це жінка, яка виносила дитину в результаті розміщення в ній ембріона. Але це положення в останні роки критикувалось судами. Суд радив зайняти позицію штату Каліфорнія. Як безпосередній результат рекомендацій суду — Палатою общин було внесено зміни у 1990 році. Метою зміни було право дитини при народженні бути визнаною як законна дитина його генетичної матері та батька без потреби проходження процедури усиновлення.

Щодо контрактів на сурогатне материнство — з 1985 до 1990 років вони були заборонені (метою заборони було попередження такого виду угод з метою прибутку). З 1990 року навіть приватні угоди було заборонено. Метою є заборонити розглядати дитину як власність, яка перебуває в прямому конфлікті з основною майновою аксіомою, що людське тіло (орган) не може бути предметом власності.

Сурогатне материнство створило багато юридичних та етичних дилем особливо щодо питання, хто є законною матір'ю. Незалежно від того, в якій державі закон має справу з цією проблемою, вони стоять перед однією і тією ж дилемою суспільства — те, що така дитина має зв'язок з обома матерями. Незалежно від того, яка юрисдикція, закон керує народженням дитини, зобов'язаннями між цими двома жінками, але ця дитина незмінна ніяким законом. Закон може лише вказати, яка жінка має законне право забрати дитину.

Отже, підсумовуючи сказане вище, у єврейському законі сурогатне материнство порушує багато проблем щодо ідентичності дитини, народження дитини поза шлюбом, перелюбство та положення про первістка. Як контраст, у Великобританії та Сполучених Штатах Америки законодавець менше зацікавлений цими проблемами і більше зосереджений на моралі та психологічних відносинах осіб у суспільстві в цілому.

1. *Anita Stuhmcke*. For Love or Money: the legal Regulation of Surrogate Motherhood, 1996.

2. *Mark A. Johnson*. Some observations concerning the Law of surrogacy, 1996.

3. *Meryl B. Rosenberg*. When you're surrogate is a family member or friend, 1997.

4. *James Shrybman*. West Virginia Surrogacy Law, 1996.

5. www.encyclopedia.com

Skaletska Z. S.

LAW STATUS OF SURROGATE MOTHER IN FOREIGN COUNTRIES

In article are showed surrogate motherhood in Israel, the USA and Great Britain. The main attention is devoted to legality of surrogate motherhood and legality of surrogacy contracts.